

UMCS
INSTYTUT EKONOMII I FINANSÓW

WPLYNEŁO
INSTYTUT EKONOMII I FINANSÓW

data 25.09.23 podpis [signature]

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE
Instytut Ekonomii i Finansów

dr hab. Anna Korzeniowska | Katedra Bankowości i Rynków Finansowych

Lublin, 20.09.2023 r.

dr hab. Anna Korzeniowska
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
Instytut Ekonomii i Finansów
Wydział Ekonomiczny
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI

RPW/17292/2023 P
Data: 2023-09-25

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr **Małgorzaty Butrymowicz-Łapińskiej** zatytułowanej:
Oddziaływanie wsparcia zwrotnego regionalnych instytucji finansowych na rozwój przedsiębiorstw, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora dr hab. **Przemysława Pluskoty, prof. US** i promotora pomocniczego dr **Kamili Słupińskiej**, Uniwersytet Szczeciński

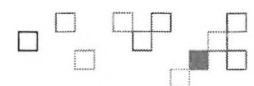
Uwagi wstępne

Podstawą formalną sporządzenia recenzji jest pismo z dn. 13 lipca 2023 r. nr 77/23/EIF skierowane przez Pana dr hab. Stanisława Hańko, prof. US, Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego wskazujące, że ww. Rada powołała mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pani mgr Małgorzaty Butrymowicz-Łapińskiej. Niniejsza recenzja sporządzona została zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. 2018 poz. 261). Głównym celem recenzji jest ustalenie, czy przedłożona dysertacja spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595, ze zm.), a w szczególności, czy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego (art. 13 ust. 1 ustawy). Rozprawa doktorska przygotowana przez Panią mgr Małgorzatę Butrymowicz-Łapińską składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii (łącznie 212 pozycji), spisów rysunków (17), tabel (28) i wykresów (21) oraz dwóch załączników (wzór kwestionariusza ankiety i scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI)). Uwzględniając wszystkie wymienione elementy rozprawa doktorska liczy 207 stron.

Praca doktorska została napisana w języku polskim.

W procesie przygotowania niniejszej recenzji uwzględnione zostały następujące kryteria:

- trafność wyboru obszaru badawczego, przedmiot badań i temat rozprawy,
- nowatorski charakter podjętej problematyki, cele i problemy badawcze,
- metodyka badań,
- struktura rozprawy doktorskiej,
- stopień realizacji założonych celów badawczych,
- uwagi formalne,
- wnioski końcowe.

[Handwritten signature]

I. Trafność wyboru obszaru badawczego, przedmiot badań i temat rozprawy

Problem z dostępem do finansowania, szczególnie wśród młodych oraz wśród mniejszych podmiotów nie posiadających długiej historii finansowej ani odpowiednio wartościowych aktywów mogących stanowić zabezpieczenie kredytów jest jedną z ważniejszych barier ich rozwoju. Stąd zainteresowanie instytucji międzynarodowych badaniem dostępności do finansowania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Jednym z przykładów, jest cykliczne publikowanie przez European Investment Bank – *EIF SME Access to Finance Index* oraz *The European Small Business Finance Outlook*.

Jednym z rozwiązań pozwalających na zmniejszenie bariery finansowania jest działanie instytucji udzielających pożyczek lub gwarancji kredytowych określonym podmiotom, a których działalność jest finansowana ze środków publicznych – krajowych lub pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Stąd praca pod tytułem **Oddziaływanie wsparcia zwrotnego regionalnych instytucji finansowych na rozwój przedsiębiorstw** wpisuje się w pełni w tę istotną problematykę.

Przedmiotem badań Doktorantki jest oddziaływanie regionalnych instytucji finansowych (RIF) na działalność MŚP w ujęciu lokalnym, w oparciu o badania przeprowadzone w województwie zachodniopomorskim. Zasięg terytorialny badania ma uzasadnienie ze względu na wysoką aktywność RIF w tym regionie.

Biorąc powyższe pod uwagę oceniam, że wybór obszaru badawczego dla potrzeb pracy doktorskiej nie budzi zastrzeżeń, a właściwa eksploracja tej tematyki może być postrzegana jako cenne źródło nowej wiedzy wzbogacającej teorię i przydatnej z praktycznego punktu widzenia. Stwierdzam, że tytuł pracy doktorskiej odpowiada jej zawartości i pod tym względem w mojej ocenie został sformułowany prawidłowo.

II. Nowatorski charakter podjętej problematyki, cele i problemy badawcze

W pracy sformułowano dwa **pytania badawcze**:

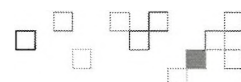
- Czy w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego wykorzystywany jest kapitał pochodzący z regionalnych instytucji finansowych w formie wsparcia zwrotnego?
- W jakim stopniu działalność tych instytucji oddziałuje na rozwój przedsiębiorstw na Pomorzu Zachodnim?

Poszukując odpowiedzi na powyższe pytania sformułowano **cel główny** i dwa **cele szczegółowe** w brzmieniu:

- Cel główny: ocena oddziaływania regionalnych instytucji finansowych (RIF) na działalność i rozwój przedsiębiorstw.
- Cel szczegółowy 1: określenie struktury finansowania sektora przedsiębiorstw MŚP w województwie zachodniopomorskim
- Cel szczegółowy 2: ocena procesu wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przez regionalne instytucje finansowe.

Następnie przedstawiono hipotezę określoną jako Hipoteza główna: **zwrotne wsparcie finansowe regionalnych instytucji finansowych stymuluje rozwój przedsiębiorstwa**.

Doktorantka zbędnie używa określenia „główna” względem jedynej postawionej w pracy hipotezy. Użycie tego określenia miałoby uzasadnienie w sytuacji występowania hipotez szczegółowych. Ich

Handwritten signature or initials in blue ink.

sformułowanie wzbogaciło by pracę, szczególnie biorąc pod uwagę fakt postawienia dwóch pytań badawczych i powiązanych z nimi dwóch celów szczegółowych.

Pytania, cele oraz hipoteza zostały sformułowane w prawidłowy sposób. Są ze sobą powiązane, stanowiąc spójną merytorycznie całość. Z treści wszystkich elementów wynika przekonanie Doktorantki o pozytywnym wpływie zwrotnego wsparcia oferowanego przez RIF na korzystające z niego podmioty co wyraźnie wskazuje na kierunek obranych przez nią badań.

Niewątpliwie wartość pracy podniosłoby wykorzystanie w większym stopniu doświadczeń i badań międzynarodowych i uwzględnienie w większym stopniu publikacji dotyczących działalności RIF w innych krajach. Praca podejmuje znaną i wielokrotnie badaną w pracach naukowych problematykę. Natomiast wskazuje na dalsze kierunki rozwoju regionalnych instytucji finansowych ukazując scenariusze wpływu zwrotnego finansowania na rozwój MŚP, rekomendacje poprawy obszarów funkcjonowania RIS i model automatyzacji procesu obsługi przedsiębiorców przez RIF.

III. Metodyka badań

W pracy wykorzystano syntetyczną analizę literatury naukowej i danych wtórnych. Ich wyniki przedstawione są w formie opisowej oraz z wykorzystaniem rysunków, a w przypadku danych liczbowych również w formie tabelarycznej.

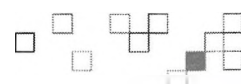
W części empirycznej mgr Małgorzata Butrymowicz-Łapińska przedstawia wyniki dwóch badań własnych: badania ankietowego przeprowadzonego na grupie 220 przedsiębiorstw sektora MŚP działających na terenie województwa zachodniopomorskiego metodą CAWI oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) przeprowadzonych wśród przedstawicieli 15 regionalnych instytucji finansowych działających w regionie.

Dobór próby w obu przypadkach oceniam prawidłowo. Doktorantka zapewniła losowość dobieranych podmiotów do badania. Niska zwracalność ankiet często występuje w badaniu podmiotów gospodarczych, stąd właściwym rozwiązaniem byłoby obliczenie błędu maksymalnego uzyskanych wyników przy założonym poziomie ufności i wielkości frakcji. W przypadku IDI próba obejmuje wszystkich przedstawicieli RIF działających na terenie badanego województwa i mających w nim siedzibę, bez banków sieciowych. Dobór ten jest zgodny z przyjętą przez Doktorantkę w pracy definicją RIF. Zasady prowadzenia tego badania oraz struktura scenariusza wywiadu zostały opisane w rozdziale 4.1 na ss. 116-117.

Analiza zebranych w badaniu ankietowym danych została przeprowadzona z wykorzystaniem podstawowych metod analiz: częstości, rozkładu wyników i udziałów odpowiedzi respondentów. Należy podkreślić, że są to podstawowe metody, które powinny zostać poparte wykorzystaniem bardziej zaawansowanych rozwiązań. Zabrakło wyjaśnienia, na jakiej podstawie przyjęto wykorzystane w badaniu ankietowym skale, chociaż Doktorantka stwierdza, że treść ankiety została zweryfikowana w badaniu pilotażowym. Ponadto analizy zostały przeprowadzone wyłącznie dla całej badanej próby. Praca byłaby znacznie ciekawsza i wartościowa, gdyby dokonano również odrębnych analiz w grupach mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz uwzględniając wiodącą branżę badanych podmiotów a następnie porównano wyniki. Można było też zastosować tabele krzyżowe np. porównując listę wykorzystywanych źródeł finansowania z oceną ich dostępności, lub ocenę kanałów informacji z listą kanałów poprzez które informacja o RIF trafiła do respondentów.

Analiza danych zebranych w badaniu z wykorzystaniem IDI została przeprowadzona w formie analizy tekstu. Tu również Doktorantka mogła przeprowadzić głębszą analizę np. dzieląc uzyskane w poszczególnych pytaniach odpowiedzi na kategorie i na tej podstawie sporządzać rankingi ważności poszczególnych zagadnień wskazywanych przez respondentów.

Konkludując, przygotowanie i przeprowadzenie badania oceniam pozytywnie. **Ten etap badań świadczy o nabyciu przez mgr Małgorzatę Butrymowicz-Łapińską umiejętności samodzielnego**

AM

prowadzenia pracy naukowej. Natomiast warsztat analityczny Doktorantki jest ubogi i wymaga dalszego rozwoju.

IV. Struktura rozprawy doktorskiej

Praca składa się z pięciu rozdziałów opatrzonych wstępem, zakończeniem i odpowiednimi spisami. Rozdziały 1-3 przedstawiają rozważania teoretyczne poparte danymi liczbowymi pochodzącymi z systemu statystyki publicznej. Rozdziały 4 i 5 stanowią część empiryczną pracy. Podział treści pomiędzy rozdziały jest względnie równomierny. Rozdziały liczą od 32 do 37 stron z wyjątkiem rozdziału 5 liczącego 18 stron.

Wstęp stanowi syntetyczne ujęcie problematyki pracy wraz z przedstawieniem problemów badawczych, celów i hipotez. Doktorantka uzasadniła w nim potrzebę prowadzenia badań w obszarze bezwrotnego wsparcia finansowego MŚP i rozwoju oraz działalności regionalnych instytucji finansowych w kontekście ich wpływu na działalność MŚP. Podkreśliła przy tym specyfikę RIF i ich znaczenie dla rozwoju regionalnego.

Uwagi szczegółowe:

Doktorantka rozpoczyna wstęp słowami *Sprzyjające zmiany w otoczeniu makroekonomicznym przedsiębiorstw w Polsce...* Niestety, nie wskazuje o jakie zmiany jej chodzi w kolejnym zdaniu przechodząc do roli sektora przedsiębiorstw w gospodarce. Również w dalszej części pracy przedstawia wpływ podmiotów gospodarczych na wskaźniki makroekonomiczne, w tym PKB i zatrudnienie, ale nie opisuje zmian w otoczeniu makroekonomicznym. Wspomina jedynie o roli państwa i polityki państwa dla rozwoju przedsiębiorczości w rozdziale I s. 20.

Uwagę odnośnie określenia hipotezy jako główną wyjaśniono w pkt II recenzji.

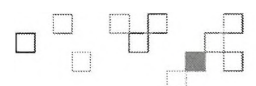
Rozdział pierwszy przedstawia klasyfikacje i definicje przedsiębiorstw z uwzględnieniem podmiotów mikro, małych i średnich. Doktorantka przedstawiła w nim także źródła finansowania MŚP. Opisując klasyfikacje stosowane do wyodrębnienia podmiotów MŚP przedstawia kilka kryteriów: powszechnie znane i stosowane kryteria ilościowe wynikające z rozporządzenia Komisji Europejskiej i implementowane do prawa polskiego, kryterium jakościowe i kryterium mieszane. Swoje rozważanie wspiera przykładami klasyfikacji stosowanymi w innych krajach (USA, Japonia, Chiny). **Przechodząc do znaczenia MŚP w gospodarce mgr Małgorzata Butrymowicz-Łapińska odnosi problematykę pracy do teorii ekonomicznej tym samym wskazując naukowy obszar ekonomii i finansów, w którym się porusza w swoich badaniach.**

W drugiej części rozdziału charakteryzuje determinanty (pkt 1.3) i bariery (pkt. 1.4) rozwoju MŚP. Po przedstawieniu źródeł finansowania, z których mogą korzystać MŚP, Doktorantka zwraca uwagę na bariery rozwoju sektora MŚP w oparciu o literaturę przedmiotu. Na s. 40, wskazując na fakt, że bariery finansowe są najistotniejsze spośród wszystkich barier finansowania oraz są podstawową przeszkodą prowadzenia działalności MŚP pośrednio uzasadnia podjęcie się tematyki pracy w swoich badaniach. Podobnie ocenić można rozważania na temat barier innowacyjno-technicznych i wpływu sytuacji finansowej na działalność innowacyjną przedsiębiorstw na s. 42.

Uwagi szczegółowe:

s. 12 - Uwagę zwraca fakt używania określenia *nowa definicja MŚP* do klasyfikacji ilościowej obowiązującej od 2005 r., czyli od 18 lat.

s. 18 - W pierwszym akapicie pomiędzy dwoma zdaniami odnoszącymi się do rozwoju przedsiębiorczości w Polsce w latach 80. i 90. XX w. Doktorantka pisze *Lata powojenne stanowiły trudny okres dla rozwoju przedsiębiorczości.* Okres PRL był okresem trudnym dla przedsiębiorców i całej gospodarki, ale nie był to okres wojny.

AK

s. 19 – wykres 1.2 *Udział w tworzeniu PKB sektora MŚP według obszarów działalności w 2019 r.* Tytuł wykresu jest niejednoznaczny wprowadzając wątpliwość co do jego treści, ponieważ sugeruje przedstawienie udziału MŚP według obszarów działalności w tworzeniu PKB w całej gospodarce. Doktorantka na kolejnej stronie wskazuje, że MŚP wytwarzają łącznie 49,6% PKB. Tymczasem dane na wykresie sumują się do 100%. Wykres przedstawia strukturę tworzenia PKB w sektorze MŚP według obszarów działalności.

s. 30 – (...) *pomoc pochodzi najczęściej od rodziców (...)* Powinno być rodziny i znajomych (tzw. 3F = family, friends and fools), a nie tylko rodziców.

s. 34 – (...) *rozwinęte otoczenie biznesowe przedsiębiorstwa, będące transferem wiedzy (...)* - otoczenie przedsiębiorstwa może sprzyjać transferowi wiedzy, umożliwiać go, ale nie jest transferem samym w sobie.

W **rozdziale drugim** rozważania skupiają się na działalności regionalnych instytucji finansowych. Mgr Małgorzata Butrymowicz-Łapińska, w oparciu o przegląd literatury wskazuje w nim na istnienie luki badawczej dotyczącej zdefiniowania RIF. **Następnie przedstawia własną, wypracowaną w oparciu o rozważania teoretyczne definicję, którą stosuje w dalszej części pracy. Za oryginalny wkład własny można także uznać rozważania na temat miejsca RIF wśród pozostałych instytucji finansowych w regionie, których podsumowaniem jest rysunek 2.2 oraz wskazanie kluczowych obszarów oddziaływania RIF przedstawione na rysunku 2.4.** Rozdział kończy przedstawienie instrumentów finansowych oferowanych w ramach polityk Unii Europejskiej i skali ich wykorzystania przez RIF w województwie zachodniopomorskim. Tu również Doktorantka posługując się rysunkiem porządkuje przedstawianą problematykę, równocześnie wskazując przepływ kapitału w ramach wdrażania instrumentów finansowych w ramach polityki UE oraz miejsca, w których występują efekty dźwigni i rewolwingu.

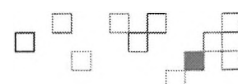
Uwagi szczegółowe:

Rozdział zaczyna się od przedstawienia definicji systemu finansowego oraz instytucji finansowej. O ile definicje są prawidłowe, to kolejność wywodu mogłaby być lepiej uporządkowana. Ze względu na dalszą treść rozdziału należało rozpocząć od systemu finansowego (ogółu) i przejść do instytucji finansowej (szczegóły).

s. 54 – Brak konsekwencji w przedstawieniu funkcji RIF w gospodarce. Na rysunku 2.3 każda z przedstawionych funkcji RIF jest samodzielna, podczas gdy w opisie Doktorantka podkreśla, że funkcje zarządcza i nadzorująca przenikają się wzajemnie.

Niespójny jest wywód dotyczący roli RIF w rozwoju gospodarczym i społecznym na poziomie lokalnym (ss. 61-64). Dopiero podsumowanie rozpoczynające się na s. 64 porządkuje przedstawione w tym fragmencie treści.

Rozdział trzeci poświęcony został charakterystyce funkcjonowania RIF na Świecie (poza Europą), na obszarze UE i w Polsce. W oparciu o przegląd literatury wskazuje argumenty przemawiające za oddziaływaniem RIF na międzynarodowe rynki finansowe. Przedstawiając sytuację w UE szczegółowo opisuje rozwiązania stosowane we Francji, Hiszpanii i we Włoszech wykorzystując metodę analizy porównawczej. Brakuje jednak uzasadnienia doboru tych konkretnych krajów do porównania. Przedstawiając działanie RIF w Polsce Doktorantka podaje szereg charakterystyk liczbowych, dobrze opisujących skalę ich funkcjonowania w zakresie udzielanego wsparcia. Niestety, wykazała się niezajomością w zakresie zasad funkcjonowania sektora banków spółdzielczych. Stwierdza, że wszystkie są bankami zrzeszonymi w jednej z dwóch grup bankowych (s. 100). Tymczasem Krajowy Związek Banków Spółdzielczych wskazuje 10 banków niezrzeszonych. Wątpliwość budzi także analiza skali działalności banków spółdzielczych. Zmiany poziomu należności i zobowiązań za lata 2020-2022 są analizowane w ujęciu rok do roku. Natomiast w 2023 r. dane za luty odniesione są do grudnia 2022. W takim ujęciu na wyniki porównania może wpływać sezonowość działalności gospodarczej od

której zależy popyt na kredyt. Rozdział kończy przedstawienie skali działania regionalnych funduszy rozwoju w kontekście stymulowania przez nie rozwoju regionalnego.

Uwagi szczegółowe:

s. 89 - Opisując działalność stowarzyszenia EACB Doktorantka stwierdza, że w jego ramach funkcjonuje 2700 banków spółdzielczych, nie wskazując za jaki okres są te dane.

s. 90 – W pierwszym akapicie rozdziału 3.3 występuje brak precyzji, który powoduje podejrzenie, że Doktorantka utożsamia rynek instytucji finansowych z rynkiem instytucji mikrofinansowych.

s. 106 – W tabeli 3.12 wykazany został 0% udział ilości wsparć dla przedsiębiorstw dużych przy 50 przypadkach takiego działania. Błąd zapewne wynika z przedstawiania danych w zaokrągleniu do pełnych liczb, podczas gdy w tym miejscu wartość powinna wynosić ok. 0,2%.

Rozdział czwarty zawiera analizy przeprowadzonych badań ankietowych i wywiadów pogłębionych. Ocena samej metodyki badań została przedstawiona w pkt. III niniejszej recenzji. Analiza prowadzona jest dla poszczególnych pytań ankietowych i odpowiedzi respondentów IDI. Doktorantka odnosi wyniki badań własnych do literatury np. przy analizie barier korzystania ze źródeł finansowania wśród przedsiębiorców. Logicznie przechodzi od badania wykorzystania instrumentów finansowych przez MŚP, poprzez bariery w dostępności tych instrumentów, determinanty wyboru metod finansowania, do oceny oferty RIF. **Uzyskane wyniki pozwoliły na sformułowanie w podsumowaniu wniosków służących ocenie stopnia realizacji założonych w pracy celów oraz do weryfikacji postawionej hipotezy.**

Należy jednak podkreślić, że wnioski wyciągnięte z badania ankietowego, w przypadku pytań, w których zastosowano skalę Likerta są formułowane w oparciu o udział procentowy odpowiedzi dla każdej wartości skali osobno. Obliczenie średnich i odchyłeń standardowych (Jezior, 2013)¹ nie tylko wzbogaciłoby prowadzoną analizę, ale również mogłoby zmienić osiągnięte rezultaty. Analiza źródeł finansowania zewnętrznego przeznaczonego na działalność inwestycyjną w połączeniu z charakterystyką podmiotów wskazujących te odpowiedzi wzmocniła by weryfikację powstawionej w pracy hipotezy.

Uwagi szczegółowe:

s. 115 – opisując zastosowanie skali Likerta warto było wskazać, którą wersję przyjęto, tzn. ile stopni skali zastosowano w pytaniach. Pierwotna wersja miała 5 stopni, podczas gdy obecnie częściej wykorzystuje się wersję 7 stopniową.

s. 120 – tytuł wykresu 4.2 został skopiowany z wykresu 4.1 i jest nieadekwatny do grafiki.

s. 123 – oceniając dostępność źródeł finansowania od 21,7% do 28,9% respondentów wskazuje, że nie jest ona ani trudna ani łatwa (wyjątek kredyt bankowy, którego dostępność jest oceniona w ten sposób przez 15,5% respondentów). Tak wysoki udział „niezdecydowanych” ocen wymaga komentarza i interpretacji, której w pracy zabrakło. Analogiczny problem występuje przy ocenie instrumentów finansowych RIF (s. 128).

s. 124 – Doktorantka stwierdza, że w oparciu o wyniki badań pierwotnych i wtórnych można stwierdzić, że finansowanie zewnętrzne stanowi najczęściej nie więcej niż 30% kapitału. Pytanie ankietowe, do którego odnosi się ten wniosek, dotyczyło jedynie udziału finansowania RIF w finansowaniu działalności przedsiębiorstw. Zatem nie można wniosku rozszerzać na wszystkie formy finansowania zewnętrznego.

Rozdział piąty przedstawia scenariusze rozwoju przedsiębiorstw (optymistyczny, pesymistyczny i najbardziej prawdopodobny) w oparciu o wybrane czynniki ekonomiczne, polityczno-prawne oraz

---

¹ Jezior, J. (2013). Metodologiczne problemy zastosowania skali Likerta w badaniach postaw wobec bezrobocia. *Przegląd Socjologiczny*, 62(1), 117–138.

formalno-behawioralne regionalnych instrumentów finansowych. Następnie, wykorzystując scenariusz najbardziej prawdopodobny Doktorantka buduje model rozwoju przedsiębiorstw MŚP przy udziale wsparcia zwrotnego z RIF. W oparciu o przedstawiony model oraz wyniki badania barier w dostępie do finansowania zwrotnego z RIF **Doktorantka przedstawia autorską koncepcję automatyzacji procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z RIF. Rozdział kończy zestawienie rekomendowanych obszarów poprawy w ramach funkcjonowania RIF. Oba te elementy oceniam jako własny wkład Doktorantki w badania naukowe.**

Uwagi szczegółowe:

Zarówno metoda budowy scenariuszy, jak i ich charakterystyka są szczegółowo przedstawione. Brakuje jednak uzasadnienia doboru czynników determinujących rozwój przedsiębiorstw oraz wsparcia całego wyводу literaturą przedmiotu.

W opracowanej koncepcji automatyzacji procesu ubiegania się o wsparcie zwrotne z RIF Doktorantka proponuje dostęp do systemu z wykorzystaniem domeny gov.pl i potwierdzanie tożsamości poprzez profil zaufany użytkownika ubiegającego się o wsparcie finansowe. W przypadku przedsiębiorstw będzie to raczej profil zaufany instytucji, a nie indywidualnego użytkownika, w szczególności, gdy reprezentacja podmiotu jest wieloosobowa, a więc składany wniosek będzie wymagał więcej niż jednego podpisu.

Zakończenie poświęcone zostało na zaprezentowanie głównych ustaleń Doktorantki oraz wniosków o charakterze ogólnym. Powinno zawierać dyskusję z otrzymanymi w trakcie badań wynikami i podsumowanie rezultatów pracy. Doktorantka przedstawia te elementy w lakoniczny sposób. Niemniej jednak odnosi się do realizacji celów oraz weryfikacji hipotezy. Wskazuje także na rezultaty przeprowadzonej pracy badawczej.

V. Stopień realizacji założonych celów badawczych

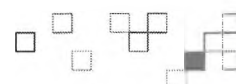
W mojej ocenie rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Butrymowicz-Łapińskiej zatytułowana: *Oddziaływanie wsparcia zwrotnego regionalnych instytucji finansowych na rozwój przedsiębiorstw* w zakresie: przeglądu literatury, metodyki badań, prezentacji i opisu wyników, propozycji rozwiązań w zakresie automatyzacji procesu przyznawania środków przez regionalne instytucje finansowe, pozwala stwierdzić, że założone cele pracy zostały w znacznej mierze zrealizowane oraz pozwoliły na odniesienie się do postawionej hipotezy. Mimo stwierdzonych mankamentów Doktorantka wykazała:

- wystarczającą wiedzę w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse,
- wystarczający poziom umiejętności naukowych i narzędziowych, które pozwalają prowadzić procesy badawcze w przyszłości,
- oraz zadowalający poziom cech i atrybutów badacza, które predysponują Doktorantkę do prowadzenia własnych procesów badawczych i własnej pracy naukowej.

Wszystkie wymienione aspekty, z uwzględnieniem określonych ograniczeń, które są charakterystyczne dla każdego naukowca, predestynują mgr Małgorzatę Butrymowicz-Łapińską na samodzielnego badacza.

VI. Uwagi formalne

Praca została przygotowana, co do zasady, zgodnie z wymogami redakcyjnymi. Moje uwagi dotyczące niektórych aspektów zawarte zostały we wcześniejszych częściach recenzji. Poniżej niektóre z pozostałych zauważonych niedociągnięć, których w przyszłości Doktorantka powinna unikać w swojej pracy naukowej.

Podsumowując rozważania części rozdziału 1.1 (s.17) mgr Małgorzata Butrymowicz-Łapińska stwierdza, że stosowanie wyłącznie jednorodnych mierzalnych wskaźników w celu klasyfikacji podmiotów gospodarczych nie jest zasadne. Wskazane jest jej zdaniem wspieranie w klasyfikowaniu przedsiębiorstw wskaźników mierzalnych wskaźnikami jakościowymi. O ile wniosek ten jest w pełni słuszny, o tyle nie wynika bezpośrednio z poprzedzającej go analizy. Z przedstawionego przez Doktorantkę wyводу można natomiast wnioskować, że dobór kryteriów klasyfikacji powinien być powiązany z wielkością i stopniem rozwoju gospodarki kraju, dla którego ta klasyfikacja jest opracowana.

W rozdziale 1.2 i w rozdziale 4 przedstawiane i analizowane są źródła finansowania MŚP, w tym ich struktura. O ile Doktorantka w wielu miejscach wskazuje, że MŚP finansują się kapitałem własnym i kapitałem obcym (np. ss. 24, 26), o tyle w większości pracy określenie *źródła finansowania* odnosi wyłącznie do źródeł zewnętrznych, lub wyłącznie źródeł bezzwrotnych. Jest to widoczne także w kwestionariuszu ankiety, bezpośrednio w pyt. 3, pośrednio w pytaniach 8 i 10. Ten brak precyzji przekłada się na wątpliwości co do wniosków z prowadzonych badań. Zmusza czytelnika do zastanawiania się czy Doktorantka pominęła w poszczególnych fragmentach kapitały własne z powodu niestaranności czy niewiedzy. W pytaniu 5 z kolei pojawia się zysk zatrzymany, ale nie ma pozostałych elementów kapitałów własnych.

s. 113 – W drugim akapicie rozdziału Doktorantka pisze (...) i *móc zweryfikować założoną tezę (...)*. W kontekście pracy należy przyjąć, że jest to kolejna „literówka” ponieważ metodologia prac naukowych wymaga weryfikacji hipotez, a potwierdzania tez. Poza tym, we wstępie pracy postawiono hipotezę, a nie tezę.

Doktorantka wskazując, że opisywany problem jest przedstawiony w literaturze, nie zawsze podaje na jakie (czyje) publikacje się powołuje (ss. 50)

W pracy występują liczne usterki formalne. Niekonsekwentnie stosowano czcionkę. W niektórych częściach pracy zamiast *Times New Roman* pojawia się *Cambria* (ss. 15, 21). Doktorantka używa potocznie stosowanego przysłówka *ciężko* w miejsce *trudno* (s. 37, s. 166) oraz nadużywa spójnik *із* (s. 15). Niektóre tzw. skróty myślowe powodują, że zdania są merytorycznie błędne, niejasne, a czasami wywołują uśmiech, np.:

s. 16 - *Duże przedsiębiorstwa uważa się za średnie...*

s. 17 - *Toczący się współcześnie dyskurs (...) w dobie postępującej globalizacji.* – zdanie nie ma orzeczenia lub brakło czasownika, które je powinien stanowić.

s. 23 – *Kapitał to podstawowy składnik pasywów.* W zasadzie pasywa są kapitałem, można je też określić jako sumę kapitały własnego i obcego.

s. 25 – *Wzrost zadłużenia przedsiębiorstwa tj. wzrost udziału kapitałów obcych w finansowaniu przedsiębiorstwa może skutkować obniżeniem jego rentowności a w skrajnych przypadkach grozić niewypłacalnością, czy też upadłością.* Treść zdania wyraźnie wskazuje, że Doktorantce chodzi o płynność a nie rentowność.

s.31 – brak roku wydania w przypisie 75 i pozycji 98 bibliografii (s. 181) oraz przypisie 271 (s. s. 102).

s.41 – Nie istnieje coś takiego jak przepisy rządowe, są przepisy prawne.

s. 58 – władze wojewódzkie mają zdaniem Doktorantki najważniejszą rolę na szczeblu regionalnym, ale nie podaje w czym. Z dalszej części tekstu można się domyślać, że chodzi o opracowanie i realizację RPO

s. 69 – tabela 2.2 – brak jednostek miar przy prezentacji liczby i wartości udzielonych pożyczek.

s. 81. Doktorantka wskazuje, że ramy regulacyjne odnośnie udzielania mikrokredytów posiada Bośnia i Hercegowina, ale dodaje że wdraża je także Republika Serbska. Ponieważ mowa o dwóch suwerennych krajach, fragment ten wymaga doprecyzowania.

s. 101 została wydrukowana dwukrotnie.

s. 121 - Treść i analiza pytania ankietowego nr 4– tworząc przedziały dla częstości korzystania ze wsparcia zwrotnego Doktorantka pominęła liczbę 5. Przedział drugi dotyczy wykorzystania tego wsparcia maksymalnie 4 razy, a przedział trzeci – powyżej 5 razy.

Pojawia się wiele literówek, a formatowanie bibliografii jest niekonsekwentne. Tytuły czasopism w jednych pozycjach są w cudzysłowie, w innych miejscach bez cudzysłowu. Część tytułów, które powinny być zapisane kursywą jest zapisane antykwą.

VII. Wnioski końcowe

Konkludując stwierdzam, że niniejsza rozprawa doktorska w akceptowalnym stopniu spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595, ze zm.). Przedstawiona praca można ocenić jako wnosząca nową wiedzę w obszarze finansowania MŚP i działalności regionalnych instytucji finansowych oraz przedstawiającą oryginalne rozwiązanie w formie modelu automatyzacji procesu ubiegania się o środki z RIF przez MŚP. Zawarte w recenzji uwagi odnoszące się do niektórych jej aspektów, stanowią w pewnym stopniu element szerszej dyskusji, która wydaje się być konieczna i aktualna w najbliższym czasie. Na tej podstawie występuję do Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Małgorzaty Butrymowicz-Łapińskiej z dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

Dodatkowo proszę Doktorantkę o odpowiedź na następujące pytania:

1. W kontekście przedstawionych scenariuszy proszę o wskazanie jakimi kryteriami kierowała się Doktorantka w doborze czynników determinujących rozwój przedsiębiorstw?
2. Oceniając dostępność źródeł finansowania oferowanych przez rynek oraz instrumenty oferowane przez regionalne instytucje finansowe ponad 20% respondentów było niezdecydowanych w swojej ocenie tzn. wybierało kategorię ani tak ani nie. Jakie mogą być przyczyny tego „niezdecydowania” i ich konsekwencje dla pozyskiwania środków przez MŚP.

.....
dr hab. Anna Korzeniowska

Lublin 20.09.2023 r.

